

BEVARE MEG VEL

Årgang 7, nummer 1, 2020

FELLESTJENESTENE I ROGALAND

Nyheitsbrev med oppdateringar frå Fellestjenestene

Det går mot sommar og tid for oppdatering frå Fellestjenestene. Det har vore ein spesiell vår for oss alle, men Fellestjenestene sitt arbeid har kunne halda fram meir eller mindre som normalt. På dei neste sidene kan de lesa kva me har gjort etter jul.

Det er mykje nytt i Fellestjenestene sidan sist ny-

heitsbrev. Registreringsarbeid til samlingsteamet er avslutta, og fokuset er nå retta mot *konservering* av gjenstandane. Konservatorane er godt i gong, og har fått med Stina Ekelund Erlandsen på laget. Bli kjend med henne på side 4.

Nytt av året er at me nå er å finna på [Facebook](#) og [Instagram](#). Her kan ein følgja arbeidet vårt med samlingane til musea.

Elles er [nettsida](#) vår oppdatert med informasjon om tenestene våre. Her legg me også ut artiklar og saker frå arbeidet vårt. Ved å registrera seg som følgjer av nettsida kan ein få oppdateringar tilsendt på epost.

Me i Fellestjenestene vil med dette ønska alle ein:

GOD SOMMAR!

Skadbergsanden på Eigerøy en sommerdag. Fotograf: Fotohuset AS, 1946-1965. Dalane folkemuseum, DFF-FH01100

Egersund Skadbergsanden

Enerett: Fotohuset

KONSERVATORENE

Nytt fra konservatorene

Oppstart konserveringslaboratoriet

Første januar 2020 startet en ny epoke i bevaringshistorien for museene i Rogaland. Tre konservatorer med lang erfaring og bred kompetanse skal nå bistå museene i arbeid med samlingene. Konservatorene har arbeidssted med kontorplass og laboratorium i Norsk Oljemuseums nybygde magasin i Dusavik. Når de fysiske rammene var på plass, har en stor del av tiden i årets første måneder gått til innkjøp av spesialutstyr og forbruksvarer, samt utarbeide rutiner for prosjektplaner, konserveringsrapporter og registreringsarbeid.

Foto over: Eirik bruker det nye arbeidsmikroskopet fra Leica til å undersøke tekstiler fra Dalane folkemuseum. Foto: Stina Ekelund Erlandsen.

Rammer og oppheng Haugalandmuseet

Haugesund Billedgalleri ble nylig en del av Haugalandmuseet. Billedgalleriet etterspurte en sikrere metode for oppheng av museets malerisamling. I samarbeid med malerikonservator Elena Santamarina, prosjektsatt på Haugalandmuseene, har konservatorene vært med til utvalg av opphengssystem samt montering av oppheng på innrammede malerier i museets eldre samling. Dette arbeidet fortsetter høsten 2020.

Foto over: Eirik og Elena monterer beslag og oppheng i Haugesund Billedgalleri. Foto: Stina Ekelund Erlandsen.

Modeller Norsk Oljemuseum

En del av Norsk Oljemuseums samling, som vekker stor begeistring hos besøkende, er museets modeller. Plattformer, konstruksjonsdeler og planskisser over byutvikling er laget for å visualisere installasjoner og utforming. Modellene er i mange tilfelle laget av komplekse materialer med kort levetid, og byr derfor på store utfordringer for konservatorene, både når det gjelder konsolideringsmaterialer og etikk. En modell over Tanangerbasen hadde store områder med oppskallinger og delaminering behandles av konservatorene.

Foto over: Therese fastlegger avskallinger og renser modell over Tanangerbasen for Norsk Oljemuseum. Foto: Kirsten Torborg Hetland.

KONSERVATORENE

Nytt fra konservatorene

Flyhistorisk Museum Sola

Flyhistorisk Museum Sola er del av Jærmuseet, og har base i en hangar bygget av tyskerne under 2. verdenskrig. Konservatorene ble kalt inn for å undersøke bygningens imponerende takkonstruksjon av tre for eventuelt borebilleangrep, etter man observerte dryss av tremel. Inspeksjon med lift viste at takkonstruksjonen var i bedre tilstand en forventet, og konservatorene nøt utsikten!

Foto over: Takkonstruksjonen på Flyhistorisk Museum Sola ble undersøkt for borebiller. Foto: Stina Ekelund Erlandsen.

Ledaal , in-situ arbeid

Ledaal er en del av MUST og fungerer i dag som museum, kongebolig og representasjonslokaler for Stavanger kommune. I mai og juni gjennomførte konservatorene en større rengjøringskampanje hvor de tolv lysekronene og hengelamper ble grundig rengjort. Et brilliantlakkskap samt mindre gjenstander utstilt i montre bestående av glass, porselen og kuriosa, ble også rengjort og er nå klar til å møte publikum når museet igjen åpner sine porter.

1. Lysekroner. Smusset (t.v) og rengjort (t.h). Foto: Stina Ekelund Erlandsen
2. Therese og Eirik rengjør lysekroner. Foto: Stina E. E.
3. Therese og Eirik rengjør hengelamper. Foto: Stina E. E.
4. Stina rengjør et brilliantlakkskap. Foto: Therese Espeland

KONSERVATORENE

Møt den nye leiaren

Stina Ekelund Erlandsen er leiar for konservatorane.

Stina har arbeidd som bygningsantikvar og avdelingsleiar på Ryfylkemuseet sidan 2017.

Ho har bakgrunn som møbelsnikkar og som teknisk konservator spesialisert mot møblar, tre og kulturhistoriske gjenstandar.

Stina har bachelorgrad (B.Sc.) som møbelkonservator frå Carl Malmsten Furniture Studies i Stockholm, og mastergrad (M.Sc.) i (teknisk) konservering/restaureering frå Konservatorskolen i København.

I perioden 2012–2016 var ho ein del av det tverrvitskaplege forskningsprosjektet Climate4Wood ved Rijksmuseum, Eind-

hovens tekniske universitet og Cultural Heritage Agency of the Netherlands, og gjennomførte eit doktorgradprosjekt (som ikkje er forsvart endå) og står bak fleire vitskaplege publikasjonar.

Stina har arbeidd praktisk som teknisk konservator i museumsbransjen i 15 år, som sjølvstendig næringsdrivande og verkstadsleiar med ansvar for konservering og utdanning av møbelsnikkarlærlingar.

Stina ser fram til å arbeida med førebyggjande og praktisk konservering av gjenstandane i musea sine samlingar – gjerne i tett samarbeid med bygningsantikvaren og fotoarkivaren i Fellestjenestene – med mål om å utvikla og styrka musea i Rogaland i det bevaringsfaglege arbeid.

Stina er ny leiar for konservatorane. Foto: Mathies Ekelund Erlandsen.

KONSERVATORENE

Blant hvitveis og våronn i okka by

Vi konservatorene i Fellestjenestene har tilbragt solfylte maidager i Egersund, ved Dalane Folkemuseum sitt anlegg på Slettebø. Det opprinnelige gårdsanlegget var landsted til Sorenskriver Christian Feyer (1793-1879), med hovedbygning, gårdsbestyrerbolig og vognskjul fra 1850-årene.

Når man kommer inn dørene til stuen i hovedhuset trer man inn i et interiør som gjenspeiler den tids levesett, stil og særpreg. Det er som å gå inn i en tidskapsel hvor man blir ført over 150 år tilbake i tid, helt til traktorduren på nabogården, lyden og lukten fra modernisert landbruk minner oss på at vi befinner oss i år 2020, midt i våronna.

Selv om uret på vegg har stoppet, har tiden ikke stått stille på Slettebø. En stor del av inventaret er møbler av tre, som er et

materiale som lett påvirkes av ytre nedbrytende faktorer. Som konservatorer arbeider vi for at samlingen skal holde seg i så god stand som mulig, og forebygge at skader kan oppstå. Det blir som å jobbe mot tiden, men ved å bremse nedbrytningen vil man kunne forlenge gjenstandenes levetid.

Det har blitt utført in-situ konservering i to av stuen i hovedhuset, der møblene er blitt rengjort og behandlet. Overflater har med varsom hånd fått ny glød, og løse deler er limt og sikret for framtida.

Les artikkelen og se flere bilder på nettsiden vår: fellestjenestene.no

Møbelkonservering: Her arbeides det på et piano av palisander og stol av mahogny. Foto: Stina Ekelund Erlandsen

FOTOARKIVAREN

Nytt fra fotoarkivaren

Foto: Den første reolen med glassplater er fylt opp. Glassplatene veier mye, og vi kunne dermed ikke fylle hyllene helt opp. Det kommer plastnegativer over.

Nytt fotomagasin

Året startet med flytting av fotosamlingen til Hauge-museet til nytt fotomagasin. Med 1000 hyllemeter skal magasinet romme store deler av museets fotosamling. Med fleksible hyller tilpasset det materialet som skal inn, var det stas å starte flyttingen – så stas at vi måtte blogge litt om arbeidet. Flytteprosessen ble fulgt via Facebook og Instagram. I mars skulle folk selv få se magasinet og flytteprosessen, men nå blir det til at vi gjør et nytt forsøk til høsten.

Høringsutkast etiske retningslinjer

I vår ble vi ferdige med det første høringsutkastet til etiske retningslinjer for museene i Norge. Jeg har deltatt i arbeidsgruppa for foto, film og lyd, og

det har vært et spennende arbeid. Alle skal ha mottatt utkastet, og det er åpent for tilbakemeldinger for alle. Det er et mål at retningslinjene publiseres mot slutten av året.

AV-materiale i museene

Det var et mål å kartlegge alt audiovisuelt materiale i museene i Rogaland i løpet av vinterhalvåret, men det gjenstår fremdeles 2 museer. Disse håper jeg å få gjort en avtale med etter sommeren. Formålet med kartleggingen har vært å få en bedre oversikt over hva slags og hvor mye audiovisuelle materialer museene har i sine samlinger, og kartlegge behovet for bistand fra Nasjonalbiblioteket med digitalisering.

Hjemmekontor

Da korona-pandemien kom i mars arbeidet jeg for Jærmuseet. I januar hadde jeg hatt noen dager på museet, sammen med blant annet Ranveig Tunheim. Vi hadde gått igjen gjennom museets audiovisuelle samlinger, i tillegg til gjennomgang av rutiner og planer for arbeid med fotosamlinger fremover. Jeg fikk med album og løse foto fra Stavangerflint AS tilbake for fotografering og katalogisering. Fra hjemmekontoret katalogiserte jeg bilder etter noen intensive digitaliseringsdager på museet.

Foto over: Prinsesse Astrid og kronprins Olav vises rundt på Stavangerflint AS av direktør Trygve Brekke. Fotograf: Ukjent, mai 1955. Jærmuseet, JÆF130. A004.13

FOTOARKIVAREN

Nytt fra fotoarkivaren

Fotohuset Egersund A/S

Fra hjemmekontoret startet jeg også å katalogisere bilder fra firmaet Fotohuset for Dalane folkemuseum. Dette er oppdragsbilder som er tatt i etterkrigstida i Dalane. Det er foto av alt fra korps og sammenkomster til interiør, by- og havnemiljø. Her er det mange interessante lokalhistoriske motiv.

Foto over: En bil og en lastebil har krasjet i sentrum av Egersund. Bilen har rattet på høyre side. To politibetjenter utfører etterforskningsarbeid, omgitt av mange skuelystne. Fotograf: Fotohuset AS, 1946-1965. Dalane folkemuseum, DFF-FH00813.

FOTONETTVERK ROGALAND

HOVEDSIDEN HISTORIEN LENKER OM OSS KONTAKT OSS

Otto Floor: bokhandler og amatørfotograf

Status digitale fotomagasin

Da museene fikk spørsmål om å fylle ut kartleggingsskjema fra Kulturrådet, hev jeg meg rundt og ferdigstilte et skjema for kartlegging av tilstanden for museenes digitale fotomagasin. Dette skulle gjennomgås i kjølvannet av tilstandsvurderingen av de fysiske fotosamlingene tidligere. Nå kunne museene svare på begge skjemaene samtidig. Det gjenstår svar fra to museer før vi kan få et bilde av tilstanden, og om det er behov for tiltak for å sikre bildene for fremtiden. Jeg tror flere kolleger har fått økt bevissthet om behovet for langsiktige lagringsløsninger for de digitale fotografiene.

Fotonettverk Rogaland

Gustav Steensland gikk av som leder av Foto-

nettverk Rogaland i vår, siden han snart bli pensjonist. Jeg har tatt over vervet, og det ses nå på muligheter for endringer i organiseringen av nettverket. Nettverket arrangerer årlige fagdager i tillegg til publisering av artikler og faglig informasjon på [nettsiden](#) og [Facebook-siden](#).

Nytt arbeidsrom for foto

Det nye arbeidsrommet mitt på Karmsund folke-museum er snart ferdig. Rommet ligger utenfor fotomagaset. Det blir god benkeplass, nøytrale farger og punktavsug. Jeg gleder meg til å flytte inn.

Når fotorommet er klart vil jeg starte på en jobb med blant annet gammel nitratfilm for Museum Stavanger. Punktavsuget vil dermed komme til nytte med en gang.

FOTOARKIVAREN

Sildebilder

Haugesunds historie er like gammel som fotografiets historie i Norge. Byens utvidelse og utvikling kan derfor følges i bilder fra tidlig i 1860-åra. Det var tilgangen til det rike sildefisket på Sletta og rundt Feøy og Røvær som la grunnlaget for det som skulle bli byen Hauge-sund. Bildene fra fisket bidro til å etablere bildet

av Hugesund som "Sildabyen" i Norge.

Madli har skrevet en artikkel til Haugalandmu-seets årbok om bilder fra sildefisket utenfor Hauge-sund. Et stort antall tilreisende ønsket å delta i fisket, og med dem kom også fotografene. Noen slo seg ned i byen, mens andre var innom på besøk. Fisket, saltingen og isingen og de store lagrene med tønner og kas-

ser var populære motiv. Gjennom bildene kan vi se utviklingen i fisket. Vi kan også se hvilken plass sildefisket fikk i den lokale og den nasjonale identiteten. Selv om de mest kjente fotografene var her flere ganger, vant ikke sildebildene frem blant bilder av bønder, fjorder, breer, fjell og et vinterkledd landskap. Årboka publiseres i høst.

Les denne og flere andre artikler på nettsiden vår: fellestjenestene.no

Sildefiske antagelig i nærheten av Røvær. Wilse holdt foredrag med lysbilder i Norge og USA. Bildene han viste frem var gjerne håndkolorerte, slik som dette. Fotograf: Anders Beer Wilse, 1939. Norsk Teknisk Museum/DEXTRA Photo, DEX_W_00259

FOTOARKIVAREN

Foto fra Stavangerflint AS

Jærmuseet har arkivet etter bedriften Stavangerflint AS. Bedriften ble etablert i 1946 på Hillevåg, med produksjon fra 1949. I 1968 ble Stavangerflint AS fusjonert med Figgjo Fajanse, og i 1971 ble avdelingen på Hillevåg lagt ned.

Fotoarkivaren har reprofotografert og katalogisert album fra bedriften. Albumene viser både arbeidet ved fabrikken og produktene. Bildene fra fabrikken, både med henblikk på produksjon og prominente besøk, er viktige brikker i fabrikkens historie. Produktbildene har også en viktig historisk rolle, samtidig som de er populære motiv for alle samlere. Snart vil det bli mulig å søke på nærmere 500 nye bilder fra Stavangerflint AS på DigitaltMuseum, og arbeidet fortsetter med løstliggende bilder.

Les denne og flere andre artikler på nettsiden vår: fellestjenestene.no

Bord dekket med serviset «Karve» fra Stavangerflint AS. Bildet er tatt rundt 1962-1963 av ukjent fotograf. Jærmuseet/JÆF130. A006.136.

Siste forming av kopper før hanker, glasur og dekor legges på. Hele prosessen fra flint til ferdig produkt er beskrevet i dette albumet. Bildet er tatt tidlig i bedriftens historie av ukjent fotograf. Jærmuseet/JÆF130. A002.49.

BYGNINGSANTIKVAREN

Nytt fra bygningsantikvaren

Primus FDV

KulturIT held for tida på med utvikling av ein app til FDV-/byggningsmodulen i Primus. Eg er med som ein av testbrukarane, og har vore med i fleire Teams-møte om dette i vår.

Elles har eg halde kurs i Primus FDV-modulen for tilsette på MUST.

Til hausten vil eg vera klar for å halda nye kurs i bruk av Primus FDV-/byggningsmodulen, då med særskild fokus på den nye appen.

Bygningsarkiv

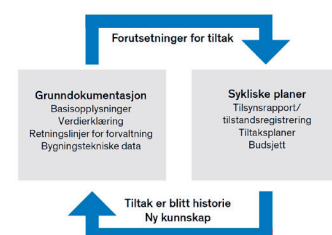
Jærmuseet er i gong med å byggja opp eit bygningsarkiv, og eg er med i dette arbeidet.

Formålet med eit bygningsarkiv er å samla informasjon og kunnskap om bygningane, som grunnlag for ein best mogleg forvaltning av bygningane. Dette seier handboka «Forvaltning av museumsbygninger» (Kulturrådet 2017):

Alle opplysninger om bygningene samles i et dokumentasjonssystem som er lett tilgjengelig. Bygningsinformasjonssystemet må både romme opplysninger som ligger mer eller mindre fast, og andre typer opplysninger som i større grad vil være ferskvare og som må oppdateres og revideres

res kontinuerlig, så som opplysninger om tilstand og aktuelle tiltak.

Eg held på med ei handbok som tek føre seg korleis ein byggjer opp eit slikt bygningsarkiv, og korleis ein brukar bygningsarkivet vidare. Ei slik handbok kan truleg ha nytte òg for dei andre musea - om/når dei skal byggja opp sitt bygningsarkiv.

Illustrasjon: Kulturrådet 2017

BYGNINGSANTIKVAREN

Nytt fra bygningsantikvaren

Restaureringsplanar

Då samfunnet stengde ned i samband med korona haldt eg på med arbeid for Haugalandmuseet. Det dreide seg om restaureringsplanar for to av bygningane i samlinga: Wrangellhuset og Derekhuset.

Wrangellhuset (foto over) er bustaden etter skipsreiar H.R. Wrangell i Haugegesund. Museet overtok denne villaen for eit par år sidan, og har sidan då arbeidd med tilbakeføring av fasaden. Nå er turen komen til innsida av huset. Museet har planar om å innreia huset med kontor for tilsette i andre etasje, medan kjellaren og første etasje m.a. skal brukast til arrangement og publikumsretta aktiviteter.

Klimautstilling

I styringsgruppemøtet i januar blei det vedteke at musea i Rogaland skal samarbeida om å få til ei vandrestilling om klima og bygningsvern. Eg blei sett til å leia dette arbeidet, og er nå godt i gong med dette arbeidet.

Utstillinga vender seg til alle som eig eit hus, og som interesserer seg for korleis ein kan gjera ein skilnad for klimaet. Me vil bruka musea sine bygningssamlingar som døme (foto og bygningsdelar).

Planen er at utstillinga skal "på vandring" rundt om på musea i Rogaland i løpet av 2020 og 2021. Etter dette kan den lånast ut til andre institusjonar som kan vera interesserte i tema.

Handverksforskning

Ryfylkemuseet er med i eit museumsnettverksprosjekt med fokus på handverksforskning. Formålet med prosjektet er å visa kva kunnskapspotensiale som ligg i handverket. Prosjektet legg opp til tett samarbeid mellom handverkarar og bygningsantikvar (mi rolle). Ryfylkemuseet har valt saga i Kvednahola som objekt, og denne er plukka ned og skal rekonstruerast/restaurerast. I dette arbeidet vil ein m.a. sjå på korleis stavkonstruksjonen er tilpassa bruken, korleis saga vil fungere i praksis, og vidare drøfta korleis ein kan bevare vassdrivne bygningar i høve til funksjon, originalitet og klimarelaterte nedbrytningsprosessar. Prosjektet skal resultera i ein artikkel.

BYGNINGSANTIKVAREN

Bygningsvernundersøkinga

I februar var rapporten om bygningsvernundersøkinga klar. Den blei sendt til Kulturrådet (som hadde bestilt undersøkinga). I tillegg blei den levert til Kulturdepartementet som innspel til komande ny museumsmelding.

Eit løft for musea

Bygningsvernundersøkinga har gjeve eit løft for arbeidet med bygnings-samlingane på musea i Rogaland. Musea har fått oppdatert informasjon om – og oversikt over – samlingane. Bygningane er registrerte i Primus og lagde ut på DigitaltMuseum. Ikkje minst har musea fått oppdaterte tilstandsvurderingar av alle bygningane.

Stort ressursbehov

Tilstandsvurderingane har vist at alle dei fem regionmusea i Rogaland har eit stort ressursbehov. Kulturrådet ber musea om å estimera kostnaden for å setja i stand bygningane i TG3 eller TG2 slik at dei kjem opp på TG1-nivå. I Rogaland treng musea 150 stillingar for å gjera naudsynte tiltak på bygningane i samlingane.

Jamt vedlikehald er det beste vernet. Det er mest økonomisk og det som tek best vare på bygningane i eit langsiktig per-

spektiv. Det bør slik sett vera eit mål for musea å halda bygningane i tilstandsgrad 1, men dette krev ressursar. Overslaget er at ein treng 18,5 handverkarstillingar til saman for dei fem musea i Rogaland, mot dei ti stillingane som finst i dag. Det vil seia at musea i Rogaland treng meir enn 8 nye stillingar for rekke over vedlikehaldsoppgåvene i bygningssamlingane.

Klimaendringane gir både utfordringar og moglegheiter

Klimaendringane vil auka ressursbehovet. Musea må bu seg på eit varmare, våtare og villare klima. Svaret på korleis møta dette er mellom anna hyppigare vedlikehald.

Klimaendringane gir musea sine bygningssamlingar ny aktualitet og relevans. Kunnskapen som musea forvaltar om

BYGNINGSANTIKVAREN

bygningane, og korleis dei byggjer og driv vedlikehald, er kunnskap som kan koma samfunnet elles til gode.

Korleis møta ressursbehovet

Ressursane til bygningsarbeidet på musea må aukast: Me treng fleire handverkarar på musea. Her er det fleire løysingar som kan vera aktuelle for å få til dette. Ei løysing kan vera at musea tek grep, til dømes ved at dei prioriterer handverkarstillingar ved nyttilsetjingar. Ei anna løysing er å styrkja Fellestjenestene

med fleire stillingar innan bygningsvern. Elles kan eingongsløyvingar, slik som i 2016, gje eit løft til for bygningane som er i dårlegast stand.

Nytte og relevans

Bygningsvernundersøkinga har avdekt tilstanden til bygningane på musea og ressursbehovet som følgjer av dette. Det er høge kostnader som må dekkjast, men effekten og nytten i andre enden er vel så høg.

Ved å prioritera tiltak og auka ressursar til arbeid med bygningssamlingane

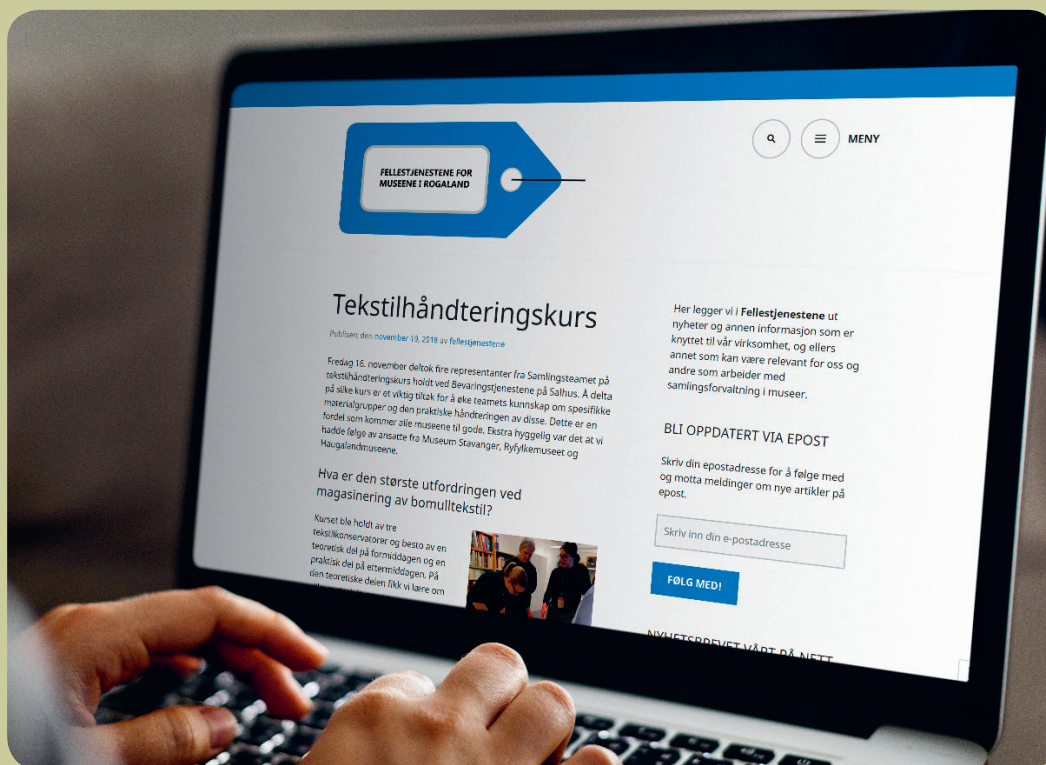
tek me ikkje berre vare på viktig materiell kulturarv, men òg immateriell kulturarv og handlingsboren kunnskap. Dette er kunnskap som har stor verdi og relevans for oss i dag og, ikkje minst, i framtida.

Rapporten kan lastast ned
frå nettsida vår:
fellestjenestene.no

Bygningsvernundersøkinga i tal

- **256** bygningar blei undersøkt.
- **51%** av bygningane er i god stand (TG1), medan resten er treng istandsetjing og større tiltak (TG2 og TG3).
- **147,6** årsverk eller 113 millionar kroner er det musea treng for å utføra naudsynte tiltak (vedlikehald og restaurering) på bygningane i samlingane.
- **8** nye handverkarstillingar til musea i Rogaland er eit minimum for å kunne halda museumsbygningane vedlike i framtida (desse stillingane må koma i tillegg til handverkarstillingane musea har i dag).

HUSK - du finner oss også på nett!

 fellestjenestene.no

Her kan du lese mer om Fellestjenestenes arbeid, laste ned publikasjoner (nyhetsbrev, veiledere o.a.), se eksempel på tjenester vi tilbyr museene, nyttige lenker og annet som gjelder samlingsforvaltning på museene.